רב פפא אמר מאי בעל לוקה דקתני התם ממון וקרי ליה לממון מלקות אין והא [א]תנן [ב][א]האומר חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו רבי יוסי בר' יהודה אומר לוקה ונותן ערך שלם לוקה אמאי אמר רב פפא לוקה בערך שלם מאי טעמא גזירה חצי ערכו אטו ערך חציו [ב]וערך חציו הוי ליה אבר שהנשמה תלויה בו ת"ר [1]וענשו אותו זה ממון [2]ויסרו זה מלקות בשלמא וענשו זה ממון דכתיב וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה אלא ויסרו זה מלקות מנלן [ג]א"ר אבהו למדנו יסרו [3]מיסרו ויסרו מבן ובן מבן [4]והיה אם בן הכות הרשע אזהרה למוציא שם רע מנלן ר' אלעזר אמר [5]מלא תלך רכיל רבי נתן אומר [6]מונשמרת מכל דבר רע ורבי אלעזר מאי טעמא לא אמר מהאי ההוא מיבעי ליה לכדר' פנחס בן יאיר ונשמרת מכל דבר רע [ד]מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר [ג]אל יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה ור' נתן מאי טעמא לא אמר מהאי ההוא [ד]אזהרה לב"ד שלא יהא רך לזה וקשה לזה [ה]לא אמר לעדים בואו והעידוני והן מעידים אותו מאליהן הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלעים [ו]היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה היא וזוממיה סלקא דעתך אלא או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה טעמא דלא אמר להו הא אמר להו אע"ג דלא אגרינהו לאפוקי מדר' יהודה דתניא רבי יהודה אומר אינו חייב עד שישכור עדים מ"ט דר' יהודה אמר ר' אבהו אתיא שימה שימה כתיב הכא [7]ושם לה עלילות דברים וכתיב התם [8]לא תשימון עליו נשך מה להלן ממון אף כאן ממון אמר רב נחמן בר יצחק וכן תני רב יוסף צידוני בי רבי שמעון בן יוחאי אתיא שימה שימה בעי רבי ירמיה שכרן בקרקע מהו בפחות משוה פרוטה מהו שניהם בפרוטה מהו בעי רב אשי [ה]הוציא שם רע על הנישואין הראשונים מהו על נשואי אחיו מהו פשוט מיהא חדא [ו]דתני ר' יונה [9]את בתי נתתי לאיש הזה [ז]לזה ולא ליבם מאי רבנן ומאי ר' אליעזר בן יעקב דתניא [ח]כיצד [ט]הוצאת שם רע בא לבית דין ואמר פלוני לא מצאתי לבתך בתולים אם יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה אם יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה בת סקילה היא הכי קאמר אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה נמצא ששם רע אינו שם רע הוא לוקה ונותן מאה סלע בין בעל ובין לא בעל רבי אליעזר בן יעקב אומר לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב היינו דכתיב [10]ובא אליה ואקרב אליה אלא לרבנן מאי ובא אליה ואקרב אליה ובא אליה בעלילות ואקרב אליה בדברים בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב היינו דכתיב [11]לא מצאתי לבתך בתולים אלא לרבנן מאי לא מצאתי לבתך בתולים לא מצאתי לבתך כשרי בתולים בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב היינו דכתיב [11]ואלה בתולי בתי אלא לרבנן מאי ואלה בתולי בתי [ט]ואלה כשרי בתולי בתי בשלמא לר"א בן יעקב היינו דכתיב ופרשו השמלה אלא לרבנן מאי ופרשו השמלה אמר רבי אבהו פרשו מה ששם לה כדתניא ופרשו השמלה [י]מלמד שבאין עדים של זה ועדים של זה ובוררין את הדבר כשמלה חדשה רבי אליעזר בן יעקב אומר דברים ככתבן שמלה ממש שלח רבי יצחק בר רב יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן אע"ג [כ]שלא מצינו בכל התורה כולה שחלק הכתוב בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה למכות ולעונשין אבל מוציא שם רע חלק [ל]אינו חייב עד שיבעול שלא כדרכה ויוציא שם רע כדרכה כמאן אי כרבנן אף על גב דלא בעל אי כר' אליעזר בן יעקב

אידי

רב פפא אמר. לעולם מלקות ממש ומאי בעל לוקה לא בעל אינו לוקה דקאמר בהך ברייתא ממון דמאה סלע קאמר: **חצי ערכו.** לפי שניו דערך קצוב בפרשה(ב) לפי השנים: **גזירה חצי ערכו.** דמשמע חצי ערך שלם שקצוב לו לפי שנים: **אטו ערך חציו.** עלי והאומר ערך חציו עלי או ערך ראשי או לבי עלי נותן ערך שלם דהוה ליה מעריך אבר שהנשמה תלויה בו וגבי ערכין כתיב (ויקרא כז) בערכך נפשות שהמעריך אבר שהנשמה תלויה בו נותן קצבה שנתנה בו תורה: **ויסרו מויסרו ויסרו מבן.** כתיב הכא ויסרו אותו וכתיב גבי סורר ומורה(ז) ויסרו מה להלן בן עמו אף כאן בן עמו והיינו ויסרו דהכא מויסרו דהתם והוא ויסרו דהתם מבן שעמו דלגמריה לבן שעמו על ויסרו דהכא והדר יליף בן דלאייתינן הכא מבן והיה אם בן הכות מה התם מלקות אף הכא מלקות: **ונשמרת מכל דבר רע.** וכל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה(ח): **לכדרבי פנחס.** במסכת עבודה זרה: **שלא יהרהר ביום ויבא לידי טומאה בלילה.** דסמיך ליה כי יהיה בך איש וגו'(ט): **רך לזה.** ורכיל לשון רך לי תהיה: **לא אמר לעדים.** המעידים על זנותה: **שכרן בקרקע.** לרבי יהודה מהו כיון דמרבית גמר כסף או אוכל בעינן דהוו מטלטלין כדכתיב לענין רבית או דלמא לממון הוא דגמר ג"ש ואפי' מקרקעי: **על נשואין הראשונים.** כנסה ולא הוציא ש"ר וגרשה והחזירה ואחר כך מוציא שם רע לא מצאתי בתולים לנישואין קמאי: **ולא ליבם.** אין יבם שהוציא שם רע על נישואי אחיו בכלל פרשה זו לטעון טענת בתולים. איפשיטא ליה בעיא בתרייתא: **ונסה מעיקרא יש לה כתובה מנה.** קסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה: **כשרי בתולים.** עדים שיזימו או יכחישו את אלו ויכשירו את בתך לבתולה גמורה: **כשרי בתולי בתי.** עדים המזימין את עדיו: **שלא מצינו שחלק הכתוב.** משכבי אשה כתיב [ויקרא יח] שני משכבותיה שוין לכל משפט עריות: **במוציא שם רע חלק.** שאם הביא עדים שנבעלה ארוסתו שלא כדרכה ונמצאו זוממין אינו נותן מאה סלע דלא מצאתי בתולים כתיב(י) במקום בתולים: **אינו חייב עד שיבעול שלא כדרכה ויוציא שם רע כדרכה.** כלומר כשבעל נאמרו דברים ובעילתו אפילו היא שלא כדרכה כי היכי דלא חלק בשאר עונשין אבל ביאה של זנות שהוא מוציא לעז עליה צריך שיאמר על ביאה כדרכה ולקמן מפרש לה:

אידי

אתיא שימה שימה. נראה דלאו ג"ש גמורה היא מדבעי בסמוך שכרן בקרקע או בפחות משוה פרוטה מהו אף ע"ג דאין רבית בקרקע אלא דווקא דומיא דכסף ואוכל ולא בפחות משוה פרוטה מדאמר בריש איזהו נשך (ב"מ דף סא. ושם) למה לי דכתב רחמנא לאו בגזל לאו ברבית לאו באונאה ואם יש רבית בפחות משוה פרוטה הא איצטריך לאו ברבית לפחות משוה פרוטה והכא נמי לא ילפינן מיניה דמה לרבית שכן ישנה בפחות משוה פרוטה והא דאמר בערכין (דף לא. ושם) גבי בתי ערי חומה רבית הוא אלא שהתורה התירתו התם חשיב ריבית לפי שעומד בבית בשכר המתנת מעותיו אבל אם אדם לוה שדה שאם שטפה נהר יפרע לו שדה ותלי או עשר גפנים טעונות פגין או בוסר בי"א דלכולי עלמא בקרקע דמיא לשבועה ולכל דבר שמא כי האי גוונא לא הוי רבית בקרקע: **בשלמא** לר"א בן יעקב היינו דכתיב ופרשו השמלה. תימה דע"כ בשיש עדים שזינתה איירי דמשום שלא ימצאו על השמלה דם בתולים אין להורגה א"כ מה תועלת יש בפרישת השמלה דפשיטא דלא מיתכחשי עדים בשביל כך דיש לתלות שהנולף הטה וי"ל דסבר דלא מיחייב אלא אם כן העיז פניו לשנות הידוע שמחליף להראות השמלה בלא בתולים לבית דין ונמצא שקרן שהיא מלאה דם: **דברים** ששם לה. לא מלשון שמלה דריש דהא מפרש בברייתא דמייתי שמלה כשמלה חדשה אלא לישנא דקרא נקט ושם לה עלילות דברים:

ואימא

מסורת הש"ס

א) [נ"ל והא תניא סירוס בניתוספתא], ב) ערכין כ. [תוס' ערכין פ"ג ע"ש], ג) סנהדרין עא:, ד) ע"ז כ: ע"ש שקלים פ"ג ה"ג, ה) [תוספ' פ"א ע"ש], ו) [לעיל מה.], ז) לעיל כב., ח) לעיל יא:, ט) [ויקרא כ], י) [דברים כב], כ) [ערובין ט.], ל) [דברים כג], מ) [דברים כב].

◆

תורה אור השלם

1. וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב יט
2. וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָאִישׁ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ: דברים כב יח
3. כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: דברים כא יח
4. וְהָיָה אִם בִּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
5. לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט טז
6. כִּי תֵצֵא מַחֲנֶה עַל אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע: דברים כג י
7. וְשָׂם לָהּ עֲלִילֹת דְּבָרִים וְהוֹצִא עָלֶיהָ שֵׁם רָע וְאָמַר אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּאת לָקַחְתִּי וָאֶקְרַב אֵלֶיהָ וְלֹא מָצָאתִי לָהּ בְּתוּלִים: דברים כב יד
8. אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה לֹא תְשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ: שמות כב כד
9. וְאָמַר אֲבִי הַנַּעֲרָ אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ: דברים כב טז
10. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׂנֵאָהּ: דברים כב יג
11. וְהִנֵּה הוּא שָׂם עֲלִילֹת דְּבָרִים לֵאמֹר לֹא מָצָאתִי לְבִתְּךָ בְּתוּלִים וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בִתִּי וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה לִפְנֵי זִקְנֵי הָעִיר: דברים כב יז

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פ"ג מהל' ערכין הל' ג סמג עשין קלח:
לג ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' ה כא סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ג:
לד ד מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' א סמג עשין קא טוש"ע ח"מ סי' יז סעי' א:
לה ה מיי' פ"ג מהל' נערה בתולה הל' יא טוש"ע סי' קעו:
לו ו ז מיי' שם הל' ט:
לז ח ט י מיי' שם הל' ו יב:
לח כ מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הל' י טו יח סמג לאוין כ טוש"ע אה"ע סי' כ סעי' א בהגה"ה:
לט ל מיי' פ"ג מהל' נערה הל' י:

◆

מוסף רש"י

למדנו יסרו מיסרו. ויסרו דמוציא שם רע מויסרו אותו דבן סורר ומורה, והכא ויסרו דבן סורר ומורה למדנו מבן דכתיב גביה בן והכא בן למדנו מבן והיה אם בן הכות הרשע (סנהדרין עא:). **ונשמרת מכל דבר רע.** וסמיך ליה כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה, וקא מזהר ליה להשמר שלא יבא לידי כך (ע"ז כ:). **היא.** אם אמת היה, **וזוממיה.** עדים שהיו מעידים על זנותה ונמצאו זוממין, מקדימין לבית הסקילה. כלומר ישלימו נבקר לפס כי אין להם נס והמלטה מן המיתה הזאת (לעיל מה.). **היא וזוממיה סלקא דעתך.** אם אמת היה אין שקר, אלא או היא. אם אמת, או זוממיה. אם שקר (שם). **לזה ולא ליבם.** אם הוציא שם רע על נישואי אחיו, שאין היבם נידון כמוציא שם רע ליענש במאה כסף (לעיל כב.). **כיצד הוצאת שם רע.** ליענש מאה כסף אם שקר וליסקל אם אמת היה, **בא לבית דין.** זקוק לבוא לב"ד ואומר כו' (לעיל יא.).